

Mariela Marković

Budimpeštanske godine: Izvannastavne aktivnosti na Institutu za slavenske i baltičke jezike Filozofskoga fakulteta u Budimpešti (2015. – 2018.)

U ovom će se kratkom radu predstaviti najvažnije izvannastavne aktivnosti kojima se studentima kroatistike na Sveučilištu ELTE u Budimpešti pokušalo predstaviti suvremenu hrvatsku kulturu i time ih motivirati za intenzivnije bavljenje jezikom koji studiraju, a ujedno ih učiniti promicateljima hrvatske kulture i pronositeljima hrvatske riječi u zajednicama u kojima žive i djeluju.

U poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika, uz redovitu nastavu, važan aspekt obrazovanja čine i izvannastavne aktivnosti. S obzirom na to da svaki lektor na svojem radnom mjestu dođe s određenim iskustvom u radu u nastavi i/ili izvan nje, ujedno i s određenim osobnim interesima, tako sam se i ja u svom lektorskom mandatu, prilikom izbora izvannastavnih aktivnosti, opredijelila uglavnom na one kojima se predstavlja suvremena hrvatska kultura, ponajviše književnost i film, kako bi studenti dobili što širi uvid u suvremenu hrvatsku svakodnevnicu i kako bi, povezujući je s mađarskom društvenom stvarnošću, mogli razmišljati i razgovarati o pitanjima koja su aktualna u oba društva. Upravo je stoga većina izvannastavnih aktivnosti uključivala gostovanja hrvatskih književnika i novinara, kao i projekcije suvremenih hrvatskih filmova i razgovora s redateljima tih filmova. Osim dovođenja Hrvatske u Budimpeštu, izvannastavne aktivnosti uključivale su i studentske izlete u Hrvatsku (Zagreb i Dubrovnik) na kojima su se studenti imali prilike još intenzivnije upoznati sa svim funkcionalnim stilovima jezika i svakodnevnom hrvatskom kulturom. U svim programima koji će biti navedeni studenti su sudjelovali u svim fazama realizacije, od osmišljavanja programa do priprema za razgovore, u moderacijama razgovora, kao i u prevođenju dijelova razgovora ostalim sudionicima koji su u velikom broju posjećivali organizirane susrete.

Kroatistika u Budimpešti

Hrvatski jezik poučava se na Institutu za slavenske i baltičke studije na sveučilištu ELTE u Budimpešti. To je najstarije sveučilište u Mađarskoj, osnovano još 1635. godine. Sveučilište je osnovao ostrogonski nadbiskup Péter Pázmány u Nagyszombatu.¹ Od 1777. godine Sveučilište je smješteno u Budimpešti (tadašnjem Budimu), a od 1950. godine djeluje pod nazivom Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE). Slavistika je osnovana 1849. godine, a sama je kroatistika osnovana 1894. godine.² Samostalan Odsjek za kroatistiku funkcionira sve do kraja Drugoga svjet-

¹ Današnja Slovačka.

² Prvi pročelnik kroatistike bio je Ede Margalits, hrvatski jezikoslovac, prevoditelj i sveučilišni profesor.

skoga rata. Tada postaje Odsjek za srpskohrvatski jezik i pod tim imenom djeluje sve do 90-ih godina 20. stoljeća, kad se katedre odvajaju i od tada postoji samostalna Katedra za hrvatski jezik. Danas se hrvatski jezik može studirati kao glavni i kao drugi predmet, ujedno i kao izborni kolegij, što lektoru može zadavati poteškoće u organiziranju skupina za jezične vježbe, a sve u cilju da jezične vježbe budu u skladu sa studentskim jezičnim kompetencijama i da pridonose jezičnom razvoju i napretku svakoga od njih. Hrvatski se jezik studira na svim razinama studija³ i studira ga tridesetak studenata. S obzirom na sve navedeno, lektor ima mnogo studentskih grupa i minimalno 23 sata tjedno u neposrednoj nastavi. Na katedri su, osim lektora, zaposlena tri stalna profesora.

Budimpeštanski susreti

Budimpeštanski susreti su manifestacija koju smo organizirali na drugoj i trećoj godini mogega lektorskoga mandata. Namjera je bila upoznati studente, ali i ostale građane Budimpešte, s onim što je trenutačno aktualno u hrvatskoj kulturi, naročito u književnosti i na filmu. Prvi je put manifestacija održana u ožujku 2017. godine i bila je podijeljena na Filmski susret u kojem su studenti gledali hrvatski film *Zvizdan* redatelja Dalibora Matanića i na Književni susret u kojem su nam gošće bile hrvatska novinarka i autorica knjige *Kako ste?* Barbara Matejčić i hrvatska književnica Olja Savičević Ivančević koja je govorila o svojim romanima *Adio kauboju* i *Pjevač u noći*. Filmski susret bio je održan u prostorijama Croatice – centra za hrvatsku kulturu i, uz studente i profesore, bio je prisutan velik broj građana, što predstavnika hrvatske manjine, što Mađara koji su bili zainteresirani za suvremeni hrvatski film. Poslije projekcije bilo je održano prigodno druženje i rasprava o temama koje su se otvorile nakon gledanja filma. Sutradan je u knjižnici na fakultetu održano druženje s gošćama koje je bilo iznimno dobro posjećeno i jako zanimljivo. Važno je naglasiti da su se studenti svih godina pripremali za susret s gošćama nekoliko tjedana prije nego se on dogodio, i to tako što su čitali priče, romane ili proučavali njihove biografije⁴ i nakon toga su na osnovi pročitana pripremili pitanja koja su im na samom susretu postavljali. Na taj su način svi aktivno sudjelovali u susretu, a mnogima je to bilo prvo iskustvo upotrebe jezika koji studiraju s izvornim govornicima, izuzevši razgovor s lektorom na jezičnim vježbama. Sutradan su studenti viših godina s gošćama imali prevoditeljsku radionicu na kojoj su im mogli pokazati svoje prijevode dijelova njihovih tekstova i tom su prilikom mogli raspraviti s autoricama neka dvojbeni mjesta i izazove na koje su nailazili prilikom prijevoda.

Drugi Budimpeštanski susreti bili su organizirani u travnju 2018. godine. Sastojali su se od Jezičnoga, Filmskoga i Književnoga susreta. Na Jezičnom susretu gosti su nam bili studenti zagrebačke hungarologije koji su nekoliko mjeseci ranije objavi-

³ Od BA do MA (preddiplomskoga i diplomskoga) stupnja.

⁴ Zadatci su bili prilagođeni jezičnom stupnju studenata.

li mađarsko-hrvatski rječnik somatskih frazema *Szívvel-lélekkel*.⁵ Rječnik je rezultat dvogodišnjega projekta studenata i mađarske lektorice Gabrielle Kiss i bila je to prigoda za njegovu promociju u Budimpešti. Nakon Jezičnoga susreta imali smo projekciju filma *Sve najbolje* hrvatske redateljice Snježane Tribuson. Sutradan je slijedio Književni susret koji je ujedno bio i jezični susret jer su bile predstavljene dvije književnice iz dvaju slavenskih jezika, makedonska književnica Rumena Bužarovska koja je predstavila svoju zbirku priča *Moj muž* i hrvatska književnica Tanja Mravak koja je predstavila zbirku priča *Naša žena*. Susret je bio organiziran u suradnji s makedonskim lektorom i bio je prilika da studenti razgovaraju s autoricama te da pokažu svoje jezično znanje. Prilikom tih književnih susreta, osim razgovora o samim književnim djelima, otvorila su se mnoga društvena pitanja koja su potaknula brojne teme o kojima su studenti raspravljali i nakon završenih susreta.⁶ U svibnju 2018. održan je još jedan Filmski susret u kojem smo imali projekciju filma *Kratki izlet* hrvatskoga redatelja Igora Bezinovića i tom su prilikom studenti mnogo raspravljali o jeziku, o razlici između standardnoga jezika i idioma, standardnoga i razgovornoga jezika i između pisanoga i govornoga jezika.

Ostala gostovanja

Osim navedenih susreta, od prve godine lektorskoga mandata sudjelovala sam u organizaciji gostovanja hrvatskih književnika u sklopu *First Novel Festivala* koji se u Budimpešti tradicionalno održava u travnju. Na taj festival Ministarstvo kulture Republike Hrvatske šalje hrvatskoga književnika ili književnicu koji su u prethodnoj godini objavili svoj prvi roman. U sklopu njihova boravka u Budimpešti organizira se susret sa studentima hrvatskoga jezika koji se održava u knjižnici Instituta za slavenske i baltičke jezike. Prve je godine gošća bila Nataša Skazlić koja je predstavljala svoj roman *Bidon*, 2017. godine svoj roman *Nužno zlo* predstavio je mladi književnik Borna Vujčić, dok je 2018. godine gošća bila Dorotea Vučić s romanom *Prevaranti*.

U studenom 2017. godine Katedru je posjetio i profesor Krešimir Bagić sa Sveučilišta u Zagrebu. Profesor Bagić studentima je održao zanimljivo predavanje pod nazivom *Filigranski pločnici*, o osamdesetim godinama 20. stoljeća u hrvatskoj kulturi i književnosti, a istoga je dana bila upriličena književna večer na kojoj se razgovaralo o njegovu pjesništvu. Tom su prilikom studenti čitali svoje prijevode autorovih pjesama na mađarski jezik. Važno je napomenuti da je kao rezultat svih navedenih književnih susreta nastalo nekoliko vrlo vrijednih i dobrih prijevoda na mađarski jezik koji će tijekom 2018. godine biti objavljeni u različitim mađarskim književnim časopisima.

⁵ Dušom i srcem.

⁶ Otvorile su se teme ljudskih prava, patrijarhalnoga odgoja, feminizma, straha od drugoga i drugačijega, i na temelju njih usporedbe dvaju društava i razmišljanja o uzrocima i posljedicama aktualnih problema.

Izleti u Hrvatsku

Tijekom mogega lektorskoga mandata od tri godine dva su puta bili organizirani izleti u Hrvatsku, prvi put u Zagreb, a drugi put u Dubrovnik. Izleti su izvrstan način da studenti upoznaju ljepotu zemlje čiji jezik studiraju, ali to je ujedno prilika da upotrebljavaju jezik u svakodnevnim situacijama i time postaju još motiviraniji za intenzivnije bavljenje njime. Prilikom posjeta Zagrebu u travnju 2016. godine ugostili su nas zagrebački studenti hungarologije koji su naše studente proveli Zagrebom. Pritom je to njima bila jezična vježba u kojoj su o zagrebačkim znamenitostima govorili na mađarskom jeziku. Važno je spomenuti da su mađarski studenti hrvatskoga jezika uzvratili gostoprimstvom u listopadu 2017. godine kad su oni proveli hrvatske studente Budimpeštom, govoreći im o važnim znamenitostima i mjestima na hrvatskom jeziku. Bila je to jednima i drugima izvrsna prilika da pokažu svoje jezično znanje, ali i da sklapaju poznanstva i moguće buduće poslovne suradnje. U dvodnevnom izletu u Zagrebu studenti su posjetili još i Muzej suvremene umjetnosti, Klovićeve dvore, Muzej prekinutih veza i Gradsko kazalište Gavella. Izlet u Dubrovnik bio je organiziran u travnju 2017. godine i studenti su uz stručne vodiče posjetili sva važna mjesta Dubrovnika, uživali u njegovim ljepotama i kulturnim i povijesnim znamenitostima. Osobito je zanimljivo bilo upoznavanje s mnogim poveznicama između Dubrovnika i Mađarske, a rezultat je toga i prijevod jednoga romana koji je u tijeku.⁷ Posjetili su dvije kazališne predstave i prisustvovali su jednom koncertu klasične glazbe.

Uz navedene programe, za koje je bila potrebna veća i financijska i organizacijska pomoć, tijekom tri godine održano je mnogo izvannastavnih aktivnosti, dobrotvornih akcija, debatnih večeri, filmskih klubova i kvizova kojima je cilj bilo upoznavanje studenata sa živom hrvatskom riječi, kako bi se njihove jezične kompetencije što bolje razvile, ali i kako bi se razvila ljubav prema kulturi i svakodnevnom životu zemlje čiji jezik studiraju. Svi su programi ostvareni uz financijsku i logističku pomoć Croatice – centra za hrvatsku kulturu, u kojoj su se i održavali neki susreti, Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti.

Zaključno

Zaključno se može reći kako je posao lektora na stranim sveučilištima vrlo zanimljiv, ali i odgovaran, ne samo zbog poučavanja jezika nego i zbog toga što je to često prva instanca na kojoj se studenti susreću s ne samo s jezikom koji studiraju već i kulturom. Pritom stječu dojam o mnogim pitanjima koja se tiču društva u cjelini, što

⁷ Riječ je o romanu *Tri mramorne glave*. Napisao ga je mađarski književnik Jókai Mór. Roman govori o Dubrovniku, a prevode ga zagrebački i budimpeštanski studenti, bit će objavljen u dubrovačkim književnim časopisima.

ih u konačnici može dodatno motivirati za dublje istraživanje i bavljenje jezikom. Bez izvanjezičnih podataka učenje jezika može biti suhoparno i ogoljeno. Iako je kulturni element prisutan i u formalnom poučavanju jezika, on više dolazi do izražaja upravo u izvannastavnim aktivnostima, stoga je njihova organizacija potrebna i poželjna. Studente se sudjelovanjem u izvannastavnim aktivnostima motivira za intenzivnije bavljenje jezikom i jezičnim strukturama, ali ih se i priprema za buduće promicatelje hrvatske kulture u svojim zajednicama i kulturama.